

ANALIZA FACTORILOR DE INFLUENȚĂ ASUPRA DECIZIEI DE CONSUM A SERVICIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

¹Lector sup. univ., Mihail PAIC

²Ilie IANACHEVICI

¹Academia de Studii Economice a Moldovei
Republica Moldova, Chișinău, Bănulescu Bodoni, 61
Telefon: +373 22 22 41 28; web-site: www.ase.md

²ICS METRO Cash & Carry Moldova S.R.L. Str. Chișinău 5,
Republica Moldova, com.Stăuceni, mun. Chisinau,
Telefon: +373 22 405 213, www.metro.md

Abstract

The decision to use the education services becomes a controversial topic in the Republic of Moldova, as a large majority of young people choosing the option for continuing their studies abroad. This situation does not only blame inefficient marketing strategies of higher education institutions, but rather a linear view of processes.

In an economy, all processes have a more circular structure than a linear one, which means that in a dynamic, a certain decision can have considerable long-term consequences. The decision of some young people to leave the country has created mass hysteria, so that a wave of migration is virtually impossible to control. The economic impact of this phenomenon can already be seen today, when we can convince ourselves of the extent to which it has suffered the number of enrollments in higher education institutions. Without a sustainable solution, in a few years the demand on the labor market will considerably exceed the supply of labor, which is going to create an unprecedented labor shortage in the Republic of Moldova.

Every economic imbalance can cause another deficiency in the system creating the so-called domino effect, in which once the first piece falls, the entire chain will collapse shortly.

Key words: studies, educational institutions, statistics, population, sounding.

JEL CLASSIFICATION: M 31

Conform datelor statistice, în Republica Moldova, în ultimii zece ani poate fi observată o scădere considerabilă a numărului de studenți înmatriculați. Începând cu anul de studii 2007/2008 și până în prezent, numărul de studenți înmatriculați în toate instituțiile de învățământ din țară s-a redus de circa 2 ori, în situația în care numărul de instituții nu a variat în mod evident. În anul 2007 în Republica Moldova î și desfășurau activitatea 31 de instituții de învățământ superior, în prezent activează 30 de instituții.²¹

În total, planul de înmatriculare pentru acest an prevedea 15084 de locuri, dintre care 4931 de locuri cu finanțare bugetară și 10153 de locuri pe bază de contract cu achitarea taxei de studii, inclusiv 2300 – pentru instituțiile private. La licență au rămas neacoperite 702 locuri cu finanțare bugetară și 3274 de locuri cu taxă, iar la master – 1044 de locuri cu taxă. Astfel, au fost înmatriculate la studii superioare de licență 11108 persoane, respectiv, 86 la sută fiind înmatriculate în instituțiile publice, iar 14 la sută în cele private. Planul de admitere la studii superioare de licență a fost realizat în volum de 74 la sută. La studii superioare de master au fost înmatriculate 5177 de persoane, din care 92% au fost înmatriculate în instituțiile publice, iar 8% în cele private. Planul de admitere la studii superioare de master a fost realizat în proporție de 84%.²²

Programele de studii au performat în timp, devenind mult mai actuale, iar competențele dobândite de viitorii angajați aveau tendința de a deveni din ce în ce mai aproape de exigențele angajatorilor. De asemenea, de menționat este și faptul că în condițiile unei concurențe de piață în care consumatorul final devine mult mai pretențios față de standardele de calitate pe care trebuie să

²¹ http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/30%20Statistica%20social/30%20statistica%20sociala_07%20INV_INV_INV010/

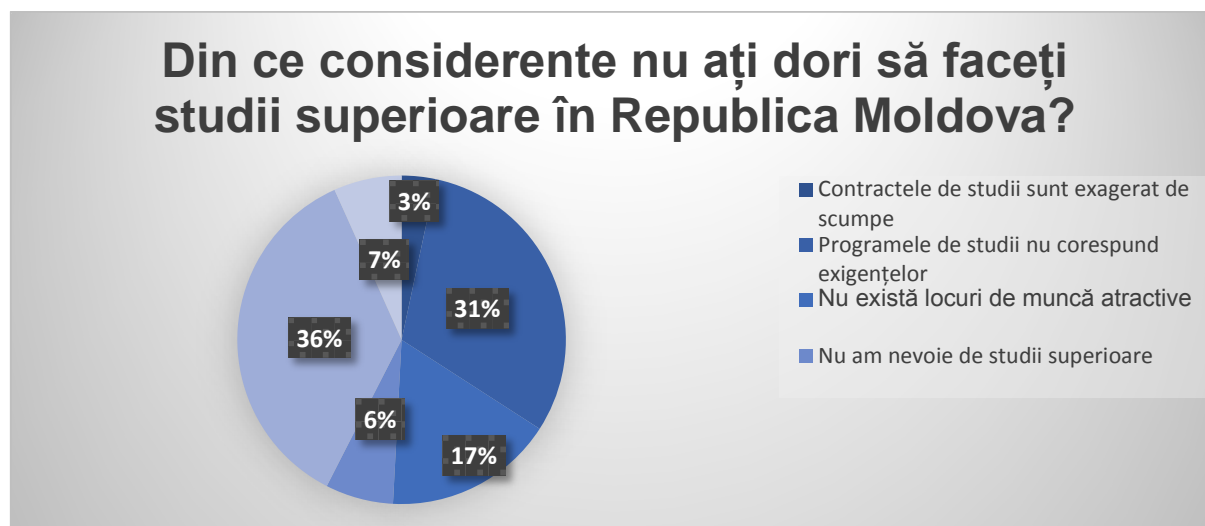
²² <http://vocea.md/admiterea-2017-unde-sunt-studentii-facultatea-nu-mai-are-prestigiul-de-candva/>

le posedă un produs sau serviciu, managementul instituțiilor de învățământ a început să analizeze impactul tehnicilor de promovare asupra culturii de consum, utilizând doar cele mai eficiente canale, care de fapt ar fi trebuit să aibă un impact major asupra numărului de consumatori. Benefic ar fi trebuit să influențeze și investiția de 40 mln. \$ SUA de către Banca Mondială, care în anul 2013 au lansat Proiectul Reforma Învățământului în Moldova (PRIM). Principalele obiective ale PRIM au fost:²³

- conformarea numărului de elevi în clasă la standardele internaționale acceptate;
- ajustarea rețelei școlare existente și realocarea elevilor în școlile de circumscripție;
- implementarea la nivel național a formulei de finanțare per elev.

Această investiție urma să devină un aport major în progresul și dezvoltarea serviciilor de învățământ în Republica Moldova. Totuși această investiție nu a avut ca finalitate efectul scontat, mai ales în situația în care conform ultimilor date, până în anul 2016, autoritățile locale au utilizat doar 49% din bugetul alocat devinând vădit de la planul stabilit inițial. Efectiv, serviciile de învățământ devin o ramură în care se atrag investiții străine, o ramură pentru care se alocă bugete enorme, o ramură pentru care progresul devine cheia succesului.

Realitatea ne dovedește contrariul. În condițiile în care oferta pentru serviciile de învățământ devine vizibil una mult mai atractivă și diversificată, numărul de studenți este permanent în scădere. Conform unui studiu realizat de către autori în regim on line, pe un eșantion de 215 persoane cuprinse între vârstele 17-27 de ani, circa 51% din respondenți nu doresc să obțină studii superioare în Republica Moldova. Principalele motive (des.1) pentru care respondenții nu ar dori să facă studii în Republica Moldova este faptul că vor să studieze în altă țară (circa 36%). De asemenea, o mare parte din respondenți consideră că programele de studii nu corespund exigențelor lor (circa 31%). De menționat este și faptul că, rezultatele sondajului accentuează lipsa unor job-uri atractive pentru care ar vrea să concureze absolvenții instituțiilor superioare de învățământ.

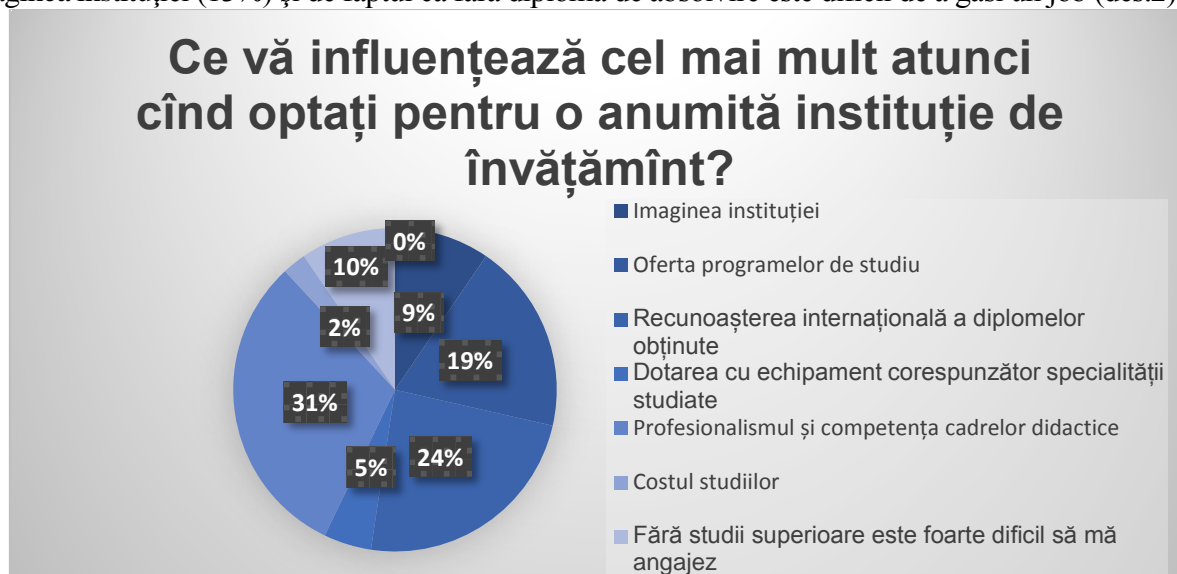

Des. 1 Motivele de refuz a continuării studiilor în Republica Moldova

Cele 49% din respondenți care totuși au decis să studieze la o facultate în RM, o fac din următoarele considerente: circa 38% au fost sfătuiți de o persoană (rudă, prieten etc.), circa 35% au fost influențați de prestigiul instituției, doar 10% din respondenți au vizitat site-ul instituției, restul motivelor menționate în chestionare au fost selectate de o pondere nesemnificativă de respondenți. Printre factorii care influențează într-o mai mică măsură decizia de consum a consumatorului de servicii de învățământ din Republica Moldova putem menționa: reușitele foștilor absolvenți, profesionalismul cadrelor didactice, lipsa în instituțiile de învățământ a unei alternative a programului solicitat etc.

²³ <http://edu.gov.md/ro/content/proiectul-bancii-mondiale-reforma-Invatamantului-moldova-prim>

Totu și, conform rezultatelor sondajului, consumatorii sunt influențați în mod deosebit de: recunoașterea internațională a diplomelor obținute (circa 31%), oferta programelor de studiu (circa 25%), imaginea instituției (13%) și de faptul că fără diplomă de absolvire este dificil de a găsi un job (des.2).

Des. 2 Factorii de influență în decizia de selectare a instituției de învățământ superior

O mare parte din tinerii, care reprezintă target-ul major pentru universități, ar dori să-și continue studiile peste hotarele țării, argumentând în mare parte prin faptul că diplomele de studii din Republica Moldova nu sunt recunoscute la nivel internațional. La ce bun să posezi o diplomă recunoscută la nivel internațional în situația în care vrei să îți găsești un job la tine în țară? De aici putem conchide faptul că indiferent dacă un tânăr vrea să facă studii în RM sau peste hotarele ei, acesta are în plan, pe termen lung, să părăsească țara. Ceea ce se întâmplă de fapt la moment.

Privită la nivel global, situația arată în felul următor: din 1994 până în prezent populația Republicii Moldova a scăzut cu peste un milion de persoane din totalul de 4,5 milioane, conform recensământului din 1994.²⁴ Coeficientul de îmbătrânire este în permanentă creștere, depășind în mod evident media pe Europa. Pentru prima dată de la declarația de independență a țării coeficientul de îmbătrânire din mediul urban a depășit cu câteva puncte procentuale coeficientul de îmbătrânire din mediul rural, ceea ce nu înseamnă că populația de la sate întinerește, ci din contra, tinerii cu posibilități de a părăsi țara o fac în mod nestingherit.²⁵

Într-un interviu acordat ziarului „Экономическое обозрение”, Grigore Belostecinic, rectorul ASEM, președinte al Consiliului Rectorilor din Republica Moldova declara: „În țară aș și nu au fost create condiții pentru apariția a suficiente locuri de muncă atractive. În viitorul apropiat situația se poate înrăutăți radical – atunci când oferta forței de muncă va dicta nivelul cererii pentru aceasta. Instituțiile de învățământ superior simt această tendință deja astăzi, mâine țara se va ciocni de o degradare catastrofală a capitalului uman.”²⁶ Dacă e să facem o corelație între studii și piața muncii, potrivit Biroului Național de Statistică (BNS) numărul moldovenilor care muncesc în țară este în descreștere.

Toate procesele sociale, economice sau de altă natură nu au o structură liniară, ci una vădit circulară sau sistemică.²⁷ Fiecare modificare într-un element al sistemului pe termen lung va avea efecte simțitoare. Robert Merton ar fi numit fenomenul din Republica Moldova „Auto-îndeplinirea profeției”²⁸, acest fenomen mai fiind cunoscut și sub denumirea de efectul Pigmalion. Efectul

²⁴ http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POP010/POP010100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

²⁵ <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5762>

²⁶ Săptămânalul „Экономическое обозрение” nr.33 (1199), 15 septembrie 2017

²⁷ The Fifth Discipline, Peter SENGE, ISBN: 978-0385260947

²⁸ [https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_range_theory_\(sociology\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_range_theory_(sociology))

Pygmalion, numit și efectul Rosenthal (după numele psihologului american, care l-a definit) este o profecție autorealizabilă, altfel spus, un fenomen de natură psihologică, presupunând modificarea comportamentului unui individ de așa manieră încât ceea ce, la un moment dat, nu ar fi fost decât o posibilitate, printre altele, să devină realitate, prin focalizarea pe respectiva situație. Mai simplu, cu cât așteptările, față de o persoană, sunt mai mari, cu atât aceasta va ajunge la o performanță mai mare.²⁹ Și invers, cu cât mai mult accentuăm faptul ca situația este una foarte rea, cu atât mai mult se amplifică șansele ca într-un final acest lucru să se adevărească.

Situația socio-economică și politică în țară acum câțiva ani era puțin spus într-o stare deplorabilă ceea ce a determinat mulți cetățeni să migreze. Această idee a fost răspândită în masă, ceea ce a provocat drept efect o situație în lanț: situația în țară este extrem de dificilă – oamenii încep a migra – situația în țară devine și mai dificilă (proces provocat și de migrarea în masă) – oamenii migrează și mai mult. Cercul vicios poate continua până în momentul în care țara va ajunge într-o stare de default total.

Acest proces este unul foarte și foarte lent, însă în momentul în care constrângerea sistemului este identificată, poate fi prea târziu pentru a efectua unele modificări pentru a ameliora situația apărută. Așa numitul efect al broscuței fierțe, care nu va sări dintr-un bol în care apa fierbe foarte încet, până în momentul în care va simți că apa devine foarte fierbinte, moment în care ea nu va mai avea posibilitatea să sară.³⁰

În momentul în care în țară există foarte multe locuri vacante într-un anumit domeniu, cele mai multe cereri de înmatriculare la studii sunt anume la studiile din acest domeniu, ceea ce ar însemna pe termen lung că în câțiva ani piața va fi suprasaturată și va exista o criză de șomaj, ceea ce din nou pe termen lung ar însemna că nimeni nu mai optează pentru specialitatea dată, iar în câțiva ani va exista din nou deficit de forță de muncă.

Într-un sistem în care modificările sunt foarte lente, consecințele pe termen lung sunt foarte greu de anticipat, mai ales în situația în care nu există o soluție unanim valabilă. Fiecare modificare trebuie abordată sistemic, astfel încât să poată fi calculat impactul acesteia pe termen lung și înaintate unele soluții specifice. Sistemul trebuie să fie asigurat cu un sistem de reglare, care să prevină fluctuații majore care pot avea ca finalitate un crăh economic.

Decizia de consum a serviciilor de învățământ poate fi influențată doar în situația în care target-ul principal al instituțiilor va fi motivat să facă studii în Republica Moldova. Principala provocare este de a crea premise atât pentru a stopa migrarea, cât și de a atrage înapoi persoanele care au decis deja să părăsească țara. Totodată, trebuie de ținut cont de faptul că, cauzele și consecințele sunt despărțite în timp și spațiu, astfel încât orice decizie luată la moment va avea anumite urmări pe termen lung. De regulă, deciziile doar transferă constrângerea dintr-o parte a sistemului în alta, decizia de a păstra tineretul în țară poate provoca dezechilibre atât sub aspect economic cât și sub aspect social.

BIBLIOGRAFIE

1. <http://statbank.statistica.md/>
2. <http://vocea.md/ro/>
3. <http://edu.gov.md/ro/>
4. <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/>
5. <http://www.statistica.md/>
6. Săptămânalul „Экономическое обозрение” Nr.33 (1199), 15 septembrie 2017.
7. Senge P., The Fifth Discipline, ISBN:978-03852
8. <https://en.wikipedia.org/>
9. <https://destepti.ro/>
10. <https://ru.wikipedia.org/>

²⁹ <https://destepti.ro/ce-inseamna-efectul-pygmalion>

³⁰ https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D1%8F%D0%B3%D1%83%D1%88%D0%BA%D0%B0_%D0%B2_%D0%BA%D0%B8%D0%BF%D1%8F%D1%82%D0%BA%D0%B5